

Josef Moucha: Berlín, 1980. Nadrozmerné paneláky sa stavali v každej krajine východného bloku.

Antisocialistický realizmus

Josef Moucha foto | text

Socialistický realizmus bol umeleckým štýlom minulého komunistického režimu. Predstavoval svet lepších zajtrajškov, no realita bola iná. Fotograf Josef Moucha zachytil v rámci tohto ročníka Mesiaca fotografie skutočnú realitu šedivého života na cestách po krajinách komunistického bloku.

zvykne sa tvrdiť, že historicky posledným slohom bol funkcionalizmus. Ale čo potom socialistický realizmus? Ten mával nadnárodné ambície tiež! To jediné, čo mu teoreticky chýbalo, bola formálna jednota. A snažil sa byť záväzný až do konca 80. rokov.

Hovoril som si: „Chcete socialistický realizmus? – Máte ho mať!“

Ako je známe, prvé dve slabiky sovietsky utvoreného novotvaru sorela sú skratkou vnúteného importu a začiatok priezviska Zdeňka Lakomého v internacionále socialistického realizmu údajne predstavoval príslovečnú domácu ingredienciu. Pochybnej cti sa malo architektovi, ktorý rád teoretizoval, dostať plným právom. Pozri úryvok z jeho článku, vydaného roku 1953 v Svete v obrazoch (a vďaka občianskej svojpomoci neskôr zaveseného na internet): „J. V. Stalin hovorí: Kultúra proletárska neruší kultúru národnú, ale dáva jej obsah a národná kultúra neruší kultúru proletársku, ale dáva jej formu.“

Ale komicky to znie až z bezpečnej vzdialenosti.

Namiesto obhajoby dobových poetík spomínam, kde sa vzali a čím svojich vyznávačov (s) pýtali.

Aj antisocialistický realizmus závisel od pomerov natoľko, až sa stal pascou. Vzťah k motívom si odbavil na základe registrácie, hoci aj opticky kultivovanej. A čo je horšie: kritik sa chtiac-nechtiac zväzuje s tým, proti čomu sa stavia. Kým on vedie žurnály banality, asynchrónne individuá prehlbujú osobné spády.

„Mojou úlohou nie je fotografovať to, čo vidím, ale to, čo viem,“ vynorí sa odrazu...

Postmoderna však bola zvodná, a tak prepukol dedičný spor: koncepčné fotografie verzus snímkovanie.

V náladách diktatúry, hasnúcej pod bezduchým heslom perestrojky, sa jednoducho hodilo všetko, čo napomáhalo sebareflexiu.

Pôsobivosť estetickú funkcie dávno prestala byť podstatou, bez ktorej nie je možné hovoriť o umení.

Proti etablovanej teórii teda dokumentaristi presadili podobne zásadný zvrät ako conceptualisti.

Až s odstupom času si pripúšťam, do akej miery sú moje fotografie aj o tom, že sme sa narodili v koncentráku.

Najstaršie momentky, ktoré pokladám za nosné, pochádzajú z polovice 70. rokov. Azda vyjadrujú viac, než som zatiaľ dokázal postrehnúť.

Josef Moucha sa narodil 22. augusta 1956 v Hradci Králové. Je český fotograf, teoretik fotografie, novinár, spisovateľ a pedagóg. Študoval na Fakulte žurnalistiky Karlovej Univerzity v Prahe. Bol redaktorom časopisov Revue fotografie a Fotograf. Je autorom monografií o Alfonsovi Muchovi, Josefovi Sudkovi či Františkovi Drtikolovi ●

Josef Moucha: Praha, 1976. Tank v centre Prahy. Takýmto spôsobom sa režim snažil demonštrovať svoju silu.

Josef Moucha: Ostrava, 1981. Hrdzavá osamelá socha rakety na kraji sídliska mala pripomínať úspechy vo vesmíre.

Josef Moucha: Litvínov, 1981. Český Litvínov je klasickým příkladem města, které zničil těžký priemysel.

Josef Moucha: Ústí nad Labem, 1982. Ošarpané domy a staré autobusy predstavovali šedú realitu minulého režimu.

Josef Moucha: Moskva, 1979. Masové cvičenia mali dokázať, že socialistický človek je aj silný a zdatný.

Josef Moucha: Schleiz 1979. Za socializmu sa nebolo veľmi na čo pozerieť, človek z východného bloku však prijal aj to málo.